

Відгук

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Гриньової Марини Вікторівни
на дисертаційне дослідження Ковалюк Оксани Михайлівни
«Управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на
zasадах здоров'язбережувальних технологій», поданого на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 –
теорія і методика управління освітою**

Актуальність теми дисертаційного дослідження Ковалюк Оксани Михайлівни обумовлюється рядом чинників. По-перше, вона є актуальною з огляду на соціально-економічні процеси, характерні для сучасного етапу розвитку країни, що відбуваються в усіх сферах життя нашого суспільства, його демократизації, науково-технічного прогресу, інформаційного вибуху і сприяють творчому переосмисленню цих процесів педагогічною і психологічною науками з метою вироблення політики стратегічного розвитку системи національної освіти України, зокрема її складової, що продукує висококваліфікованих фахівців.

По-друге, питання організації управлінської діяльності керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій, є надзвичайно актуальним і з точки зору якості управління ДНЗ і з підвищення конкурентоспроможності керівників ДНЗ.

По-третє, досліджувана авторкою тематика спрямована на підвищення ефективності і якості професійної діяльності, раціонального використання економічних і соціальних ресурсів, які є дієвим інструментом в руках кваліфікованого керівника, що стимулюють неперервний розвиток колективу в цілому та окремих педагогічних працівників, зокрема. По-четверте, хоча цій проблематиці присвячена низка наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, ряд її аспектів досі залишаються малодослідженими. У зв'язку з реформуванням змісту дошкільної освіти висуваються нові вимоги до професійних і особистісних якостей керівників дошкільних навчальних закладів, зокрема їх готовності сприймати зміни та управляти ними на засадах здоров'язбережувальних технологій. Аналіз теорії та практики дошкільної освіти показав, що більшість керівників не готові до реалізації ідеї управління на засадах здоров'язбережувальних технологій.

Слід відзначити, що дисертанткою досить повно обґрунтовано актуальність теми дослідження в авторефераті (1-2 с.) та рукописі дисертації (19-22 с.).

Тому дисертаційне дослідження О. М. Ковалюк “Управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров’язбережувальних технологій” є актуальним, своєчасним та важливим як для розвитку теорії і практики управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім. Він забезпечується, серед іншого, різноманітністю джерельної бази. Дисертанткою опрацьовано 239 найменувань джерел нормативно-правового, наукового, статистичного характеру. Під час їх опрацювання дослідниця виявила високий рівень наукової компетентності, ерудиції, продемонструвала власну точку зору, належну наукову та професійну етичність при аналізі поглядів вітчизняних та зарубіжних учених.

Дисертаційне дослідження О.М. Ковалюк є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми Житомирського державного університету імені Івана Франка за темою «Актуальні проблеми ефективного управління підприємствами» (реєстраційний номер 0112U007422). Тему дослідження затверджено Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 7 від 27 лютого 2015 року) та зареєстровано Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в Україні (протокол № 5 від 23 червня 2015 року) (с. 22 дисерт.).

Безпосередньо перейдемо до аналізу дисертаційної роботи Ковалюк Оксани Михайлівни.

Структурні частини дисертації логічно пов’язані між собою і становлять органічну єдність. Чітко визначено основні компоненти наукового апарату: мету, завдання, об’єкт, предмет. Для розв’язання дослідницьких завдань використано комплекс взаємодоповнюючих методів теоретичного й емпіричного дослідження; науково коректно обґрунтовано наукову новизну та практичне значення роботи.

Завдяки використанню комплексу таких методів авторці вдалося забезпечити реалізацію мети дослідження та розв’язання визначених завдань, що дало змогу зробити науково обґрунтовані висновки й запропонувати рекомендації щодо використання результатів дослідження.

Підтвердженням цього є практичне використання результатів та висновків, зроблених у дисертаційному дослідженні, в управлінській діяльності трьох областей України (с. 25-26 дисерт.). Результати дисертаційного дослідження впроваджено в практику управління діяльністю керівників ДНЗ на курсах підвищення кваліфікації керівників дошкільних навчальних закладів у ЖОППО; в організації роботи з працівниками відділів (управлінь) освіти та

керівниками дошкільних навчальних закладів Андрушівського району Житомирської області, м. Новоград-Волинський Житомирської області, м. Хмельник Вінницької області, Бориспільського району Київської області та м. Бориспіль Київської області.

Викладення матеріалу є достатньо чітким і структурованим, всі узагальнення та висновки – обгрунтовані. Запропоновані О.М. Ковалюк за результатами дослідження шляхи вдосконалення управління діяльністю керівників ДНЗ характеризуються логічною обгрунтованістю та практичною спрямованістю.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність отриманих у роботі наукових положень забезпечена, серед іншого, використанням теоретичних здобутків вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували питання збереження здоров'я в управлінні. Однак, в українській науковій літературі донині лише фрагментарно висвітлено різні аспекти окресленої проблеми. Роботі ж дисертантки властивий комплексний характер та наукова новизна.

Відповідно до цього перший розділ наукового доробку присвячений всебічному розгляду проблеми управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язбережувальних технологій та вивченню сучасного стану проблеми управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язбережувальних технологій. Дисертанткою здійснено плідний науковий пошук, спрямований на уточнення основних понять дослідження, зокрема: «управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій», «здоров'язбережувальні технології» (с. 49-50 дисерт.), що сприяло збагаченню та удосконаленню понятійно-категорійного апарату. При цьому управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій авторка розглядає як систему принципів, форм і методів управління, що доповнюють класичні прийоми та впливи, які здійснюють працівники відділів (управлінь) освіти, наділяючи їх властивістю здоров'язбереження, і зумовлюють розвиток особистісних якостей керівників ДНЗ, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я свого та оточення.

Дисертанткою доповнено й конкретизовано класифікацію здоров'язбережувальних технологій з огляду на особливості діяльності керівників ДНЗ, яка містить в собі: технологію сприяння покращенню здоров'я, що передбачає безпосередній вплив працівників відділів (управлінь) освіти на діяльність керівників ДНЗ (з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей людини) на основі наукових підходів і методів, які позитивно впливають на збереження здоров'я, тривалість активного працездатного

періоду життя, розвиток навички задоволеності життям, оптимізму та позитивного мислення; технологію особистісного внеску, націлену на саморозвиток керівників ДНЗ, формування самоврядних механізмів, розвиток ціннісного ставлення до власного здоров'я, мотивації до здорового способу життя (ЗСЖ), формування свідомого розуміння необхідності збереження й зміцнення здоров'я, самооцінки здоров'я та самовдосконалення, власної відповідальності за стан здоров'я; технологію управління умовами праці, яка забезпечує безперервний процес здійснення організаційно-технічних, соціально-психологічних, психогігієнічних та інших заходів, спрямованих на збереження здоров'я керівників ДНЗ, зменшення впливу несприятливих і шкідливих факторів на їхній організм.

За дослідженням О.М. Ковалюк, технологія сприяння покращенню здоров'я передбачає безпосередній вплив працівників відділів (управлінь) освіти, на діяльність керівників ДНЗ (із врахуванням індивідуально-психологічних особливостей особистості) на основі наукових підходів та методів, які позитивно впливають на збереження здоров'я, тривалість активного працездатного періоду життя, розвиток навички задоволеності життям, оптимізму та позитивного мислення.

У другому розділі дисертанткою уперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій (с. 92 – 113 дисерт.) та доведено підвищення результативності управління діяльністю керівників ДНЗ за умови її впровадження. Розроблена модель складається із чотирьох взаємопов'язаних та взаємозумовлених структурних компонентів (концептуально-цільового, теоретико-методологічного, організаційно-діяльнісного, оцінювально-діагностичного), які розкривають усі особливості використання здоров'язбережувальних технологій в управлінні діяльністю керівників ДНЗ. О.М. Ковалюк запропонувала методичний супровід реалізації моделі управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язбережувальних технологій який включає алгоритм упровадження моделі.

Наукова новизна дисертаційної роботи О.М. Ковалюк визначається тим, що вперше розроблено критерії оцінювання результативності управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій: мотиваційно-цільовий (сукупність мотивів, які спонукають до використання в професійній діяльності здоров'язбережувальних технологій), когнітивний (система знань, які необхідні для здійснення управління діяльністю на засадах здоров'язбережувальних технологій, операційний (комплекс умінь, які забезпечують здійснення управління діяльністю на засадах

здоров'язбережувальних технологій), особистісно-рефлексивний (задоволеність взаємодіяльністю суб'єктів управління, здатність до самоаналізу власного внеску в управління, спрямоване на здоров'язбереження).

Достовірність результатів роботи підтверджується широким оприлюдненням й апробацією основних теоретичних положень та практичних результатів дослідження на різноманітних науково-практичних заходах, про що свідчить перелік публікацій авторки дисертаційної роботи.

Результати експерименту підтвердили результативність розробленої моделі. Одержані дані показують динаміку в показниках між контрольною та експериментальною групами. У експериментальній групі значно збільшились показники високого та середнього рівнів оволодіння здоров'язбережувальними технологіями в управлінській діяльності. Покращились міжособистісні зв'язки як між керівниками ДНЗ, так і між керівниками та працівниками відділів (управлінь) освіти, на 16,5 % зменшився рівень внутрішньої напруги під час виконання вказівок, кількість пов'язаних із роботою нервових перенавантажень зменшилась на – 13,5 %, зменшилась кількість конфліктів на 10,05 % та стресових станів на 12 %.

У третьому розділі дисертації здійснено експериментальну апробацію моделі управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій та її оцінювання. Систематизовано та узагальнено результати педагогічного експерименту, запропоновано шляхи вдосконалення управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій. Автором встановлено, що впровадження в управління діяльністю керівників ДНЗ здоров'язбережувальних технологій позитивно впливає не лише на результативність діяльності керівників ДНЗ, ставлення до власного здоров'я та визначення його головною цінністю, а й на процес управління ДНЗ та формування цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей. На основі аналізу наукових джерел, практичної управлінської діяльності визначено основні напрями застосування здоров'язбережувальних технологій у ДНЗ: удосконалення професійної компетентності керівників ДНЗ.

О.М. Ковалюк доведено, що упровадження моделі управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій дозволило значно підвищити результативність управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій в експериментальних групах до експерименту порівняно з експериментальними групами після експерименту. Результативність управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язбережувальних технологій підвищилася за усіма критеріями та показниками: високий рівень мотиваційно-цільового критерію – зріс на

26,25 %, середній зазнав позитивних змін на 7,5 %, низький зменшився на 23,25 %. Високий рівень когнітивного критерію зріс на 18 %, середній – на 12 %, низький зменшився на 22,5 %. Операційний критерій має такі зміни: високий рівень збільшився на 17,5 %, середній – на 16,25 %, низький зменшився на 19,42 %. За особистісно-рефлексивним критерієм в учасників експериментальної групи зафіксовано підвищення високого рівня на 15,75 %, середнього рівня на 10,5 %, низький рівень зменшився на 24 % (с. 155 дисерт.).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження досить повно і в установлені терміни відображено в наукових працях Ковалюк О. М. Авторкою опубліковано 13 наукових публікацій. З них п'ять статей у наукових фахових виданнях з педагогіки, одна у міжнародному виданні. Результати дослідження також представлені в інших роботах дисертантки: статтях і тезах доповідей на науково-практичних конференціях, в науково-практичних рекомендаціях.

Зазначене засвідчує наукову активність, професійну зацікавленість дисертантки та сформованість у неї належного рівня наукової культури.

Автореферат у повному обсязі відображає зміст основних положень дисертаційної роботи.

Практичне значення роботи. Практичне значення отриманих результатів визначається, в першу чергу, розробкою методичного забезпечення реалізації моделі управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язберезувальних технологій працівниками відділів (управлінь) освіти. О.М. Ковалюк обґрунтовано шляхи вдосконалення процесу управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язберезувальних технологій. Цінним є представлення центру швидкої допомоги керівникам ДНЗ, мета якого полягає в побудові системи управління, спрямованої на збереження здоров'я керівників ДНЗ у процесі виконання ними професійної діяльності. Основними складовими центру є суб'єкти управління (працівники відділів (управлінь) освіти, керівники ДНЗ) та сім взаємопов'язаних відділів, які у співпраці забезпечують результативність системи управління.

Окрім того, у контексті дослідження, О.М. Ковалюк розробила та впровадила в систему управління діяльністю керівників ДНЗ спецкурс «Управління діяльністю керівників ДНЗ на засадах здоров'язберезувальних технологій» та тренінг «Здоров'язберезувальні технології та управління», які спрямовані на вдосконалення управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів; розробці шляхів удосконалення та критеріїв оцінювання результативності управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язберезувальних технологій.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Загалом дисертаційна робота Ковалюк О. М. є цілісним, завершеним науковим дослідженням. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає вимогам, які висуваються до кандидатських дисертацій та авторефератів дисертацій.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

1. У дисертації на сторінках 58-66 описано здоров'язбережувальні технології, які на думку автора доречно використовувати в управлінні діяльністю керівників ДНЗ, проте бажано було б акцентувати увагу на профілактику емоційного вигорання та професійну деформацію керівника ДНЗ.
2. На нашу думку рисунки на с. 164-166 дисертації потребують більш детального опису.
3. У дисертації на с. 32-33 зроблено висновок, на основі аналізу 10 найкращих зарубіжних статей з Harvard Business Review, щодо керівника ДНЗ, від якого очікують прийняття рішень, які матимуть суттєвий вплив на продуктивність та результативність діяльності ДНЗ. Однак, на наш погляд, зарубіжного досвіду з питань здоров'язбереження могло б бути більше. Бажано було б звернути увагу на досвід Міжнародних громадських організацій і присвятити окремо параграф цим питанням. У списку літератури можна було б збільшити кількість іноземних джерел.
4. На с. 114 дисертації авторкою запропоновано алгоритм упровадження здоров'язбережувальних технологій в управління діяльністю керівників ДНЗ, досконало описано його етапи впровадження, проте на нашу думку слід було б описати його специфіку та переваги.

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції мають в основному рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки наукового дослідження.

Дисертаційна робота Ковалюк О. М. є цілісним, завершеним, самостійним дослідженням. Вона містить нові важливі теоретичні та практичні експериментально отримані результати, які є суттєвими для управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язбережувальних технологій.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць Ковалюк Оксани Михайлівни дає підставу зробити такий

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Ковалюк Оксани Михайлівни «Управління діяльністю керівників дошкільних навчальних закладів на засадах здоров'язбережувальних технологій» за актуальністю та змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу, новизною, теоретичним та практичним значенням її основних результатів відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 11, 12, 13), затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Ковалюк Оксана Михайлівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
декан природничого факультету,
професор кафедри педагогічної майстерності
та менеджменту імені І.А. Зязюна
Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка,
член-кореспондент НАПН України

М. В. Гриньова

Підпис *М. В. Гриньової*
Засвідчую
Пров. фахівець
відділу кадрів *О. М. Паляниця*
О. М. Паляниця